

Данилюк Людмила
Науковий керівник – Буяк Л.М., к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

Дослідження диспропорцій економічного розвитку Тернопільської області

На сучасному етапі соціально-економічний розвиток економіки України неможливий без урахування територіальних особливостей, зокрема, сильних та слабких сторін функціонування регіональних економічних систем, сприятливих і негативних тенденцій розвитку регіонів. Це зумовлено наявністю значної диференціації у забезпеченні необхідними економічними та соціальними ресурсами.

Проблеми реалізації структурної політики держави та її регіонів, структурні деформації регіонального розвитку є предметом дослідження багатьох учених. Загальнометодологічні засади діагностування та визначення впливу структурних чинників на розвиток економіки обґрунтувала В.І. Крюкова [1].

Методологічні аспекти моделювання взаємозв'язків структурних змін та економічного зростання, визначення впливу структурних деформацій на ефективність національної економіки досліджують науковці Інституту економіки та прогнозування НАН України [2]. Аспекти програмно-планових засад у здійсненні структурних змін в контексті управління довготерміновим розвитком економіки розглядає Желюк Т.Л. [3]. Проте окремі аспекти моделювання та оптимізації структурних трансформацій розвитку регіональної економіки та можливості впровадження інноваційних підходів до їх удосконалення ще потребують детального вивчення.

З огляду на це постає об'єктивна необхідність удосконалення теоретико-методологічних засад дослідження структурних трансформацій регіонального розвитку України на основі економіко-математичних методів та моделей; систематизування сукупності проблем, зумовлених структурними зрушеннями в розвитку України та її регіонів; визначення системи чинників впливу на структурну трансформацію регіонального розвитку України; визначення певних напрямків упорядкування структури економіки України та її регіонів з метою їх урахування при розробленні концептуальних і прикладних засад формування державної регіональної політики України та вироблення адекватних механізмів і технологій управління регіональним розвитком.

Оскільки доходний потенціал держави розподілений нерівномірно, стратегічно важливим для України є розроблення оптимальної територіальної політики, спрямованої на усунення регіональних диспропорцій.

Проведено моніторинг певних дисбалансів та проблем в розвитку України та її регіонів у функціонуванні галузей та секторів регіональної економіки, у можливостях застосування регіональними органами влади новітніх

управлінських технологій регіонального управління, адекватних сучасним викликам глобалізації та регіоналізації. Зокрема, серед проблем структурних трансформацій економічного розвитку Тернопільської області виділяються:

- наявність структурних диспропорцій (в галузевій структурі регіональної економіки переважають галузі первинного та вторинного секторів економіки, в структурі валової доданої вартості основну частку займає сільське господарство, в галузевій структурі промисловості – харчова промисловість, тобто галузі з потенційно низькою доданою вартістю);

- нераціональність відтворювальної структури регіональної економіки, а саме: домінування проміжного споживання у валовому регіональному продукті, висока матеріалоемність виробництва на фоні недостатньої інвестиційної та інноваційної активності підприємств, значного фізичного та морального зносу основних виробничих фондів та неповної завантаженості виробничих потужностей;

- незбалансованість і напруженість місцевих бюджетів; недостатня база оподаткування та, як наслідок, домінування офіційних державних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів, що зумовило недостатні ресурсні підґрунтя діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в частині забезпечення комплексного збалансованого соціально-економічного розвитку регіону, обмеженість джерел фінансування основних регіональних економічних, соціальних, екологічних та інших програм, недостатнє забезпечення розвитку закладів соціальної та виробничої інфраструктур;

- дисбаланси у територіальній структурі регіональної економіки, зокрема, «заморожування» проблем розвитку депресивних (проблемних) територій, зокрема малих міст, внаслідок низької інвестиційної активності та в багатьох випадках збиткової діяльності підприємств, що формують економічну основу функціонування таких територій;

- неефективне використання соціально-економічного потенціалу регіону, і передусім – природо ресурсного як основи розвитку галузей спеціалізації області, зокрема сільського господарства, що характеризується нераціональною структурою використання земель сільськогосподарського призначення. Проблемними також залишаються нерегульованість процесів землекористування та землеустрою в регіоні, незавершеність реформ аграрного сектора, що зумовлені диспаритетом цін, недостатньою фінансовою підтримкою сільгоспвиробників з боку держави, дешевим імпортом низькоякісної сільськогосподарської продукції тощо. Це призвело до зниження економічної активності, загострення соціальної напруги у сільських населених пунктах, аж до «знення» сільських поселень;

- зниження рівня та якості життя населення, що спричинене обмеженістю внутрішнього попиту, нераціональною структурою споживання населення (у видатках домогосподарств переважають витрати на придбання продовольчих товарів першої необхідності та оплату житлово-комунальних послуг), нерозвиненістю споживчого ринку регіону;

- надмірна зовнішньоторговельна залежність економіки регіону та й України в цілому при невисокому потенціалі залучення інвестицій(передусім у сфері енерго- та ресурсопостачання тощо), недостатня увага до можливостей використання вигідного економіко-географічного розташування області в розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва і на ці й основі підвищення конкурентоспроможності території.

Зазначені чинники структурних трансформацій відповідно зумовили і досить невисокий (на фоні показників розвитку національної економіки) рівень соціально-економічного розвитку регіону. За інформацією Головного управління економіки Тернопільської обласної державної адміністрації та за результатами моніторингу показників розвитку регіонів, районів, міст проведеного Міністерством економіки України, Тернопільську область виділено серед регіонів як таку, що має проблеми в окремих сферах соціально-економічного розвитку та потребує допомоги з боку держави у їх вирішенні.

У цілому зазначимо, що проведене дослідження засвідчило певну невідповідність структурних трансформацій розвитку економіки Тернопільської області загальносвітовим і європейським тенденціям. Зменшення цих невідповідностей має стати одним із найважливіших пріоритетів державної регіональної політики України.

Список використаних джерел

1. Крючкова В.І. Структурні чинники розвитку економіки України: монографія/ В.І.Крючкова. - К.: Наукова думка, 2004. - 319 с.
2. Моделі ендogenous зростання економіки: монографія/ за ред. д-ра екон. наук. М.І. Скрипниченко. - К.: Ін-т екон. та прогнозування, 2007. - 576 с.
3. Желюк Т.Л. Управління довгостроковим розвитком національної економіки: методологічні і прикладні аспекти: моногр. / Т.Л. Желюк. - Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2010. - 512 с.
4. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2011рік. - Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2012. - 470 с.